

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ЛАТИНСКИ ЕЗИК И ЦИВИЛИЗАЦИЯ ЗА IX КЛАС

(I ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП, ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ И ИЗБИРАЕМИ ЧАСОВЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА СПЕЦИАЛИЗИРАНА ПОДГОТОВКА)

Класическото образование представлява ядрото на хуманитарното образование, а изучаването на класическите езици е неразделна и неотменна част от общата хуманитарна и езикова подготовка на учениците, което дава конкретни и общи знания за системата на езиците, историята, културата и литературата на Античността.

Важна и глобална цел на обучението по латински език и цивилизация е да се открият онези значими от практическа гледна точка знания, умения и ценности нагласи, чието овладяване и изграждане способстват за:

- повишаването на общата и езиковата култура и комуникативната компетентност на учениците;
- придобиване на способност за изразяване, аргументиране и уместна употреба на родния език;
- придобиване на умения за успешно и ясно формулиране на родния език на мислите и чувствата съобразно с комуникативните намерения и ситуации;
- обвързване на обучението по латински език и римска цивилизация с гражданското образование, което се постига на основата на паралели и контрасти между съвременните и античните ценности и схващания, които стоят в основата на европейските;
- обвързване на обучението по латински език и римска цивилизация с влиянието и присъствието на езикови елементи, идеи и ценности в съвременните науки и общества.

За реализирането на поставените по-горе глобални задачи обучението по латински език и цивилизация ползва следния инструментариум и си поставя следните конкретни цели:

- да създаде у учениците представа за системата на латинския език (граматична и лексикална) в сравнение с родния език и с изучаваните съвременни езици;
- да развие у учениците способност за разбиране на функционирането на лингвистичните структури на латинския език;
- да създаде умения за работа с езиковия материал и за връзки между системните езикови елементи с помощта на разнообразни езикови задачи;
- да мотивира и развива у учениците способност за свързване на античния лексикален фонд с този на родния език и изучаваните съвременни езици, включително и във връзка с научната терминология и най-често употребяваната лексика в различни сфери на обществения живот и в академичния и публицистичния стил;
- да създаде умения за четене, разбиране и превод на текстове на латински език (адаптирани и/или оригинални) с помощта на справочна литература (онлайн ресурси, електронни речници, граматика, помощни материали и помагала, коментирани издания и др.);
- да създаде умения и да мотивира желание у учениците да дискутират и коментират антични свидетелства (основно в превод, а по възможност във втората гимназиална степен и в оригинал), третиращи разнообразни културноисторически, литературни и философски теми, на основата на които учениците да отчленяват общото от различното между античните и съвременните схващания и ценности нагласи.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ЛАТИНСКИ ЕЗИК И ЦИВИЛИЗАЦИЯ В КРАЯ НА IX КЛАС

Таблица с декомпозирани стандарти

ЧЕТЕНЕ	ПРЕВОД	КОМЕНТАР
<p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да сравнява сложни латински изречения (изявително наклонение) и/или кратък кохерентен адаптиран текст с техен/и превод/и на български език; • да разпознава еквивалентите на думи и изрази в латински сложни изречения и/или кратък адаптиран кохерентен текст в български превод; • да чете и разпознава синтактичната структура на прости и сложни изречения в сравнителна перспектива (четенето може да е придружено с развиване на умения за водене на разговор на латински език, които подпомагат четенето и разбирането на текст); • да разпознава функциите на думите и връзките между частите на сложното изречение включително и с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, речници, таблици, учебници и др.) и да определя съответните падежи; • да разбира основна информация от кратки кохерентни адаптирани текстове; • да познава и разбира значението на често употребявани латински изрази, съкращения и сентенции, свързани с предвидените тематични области; • да попълва празни места в изречения или кратки текстове на базата на подадена и/или налична информация. 	<p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да превежда правилно именни фрази от латински на български език и от български на латински език с оглед на тяхната падежна функция (устно и/или писмено); • да превежда правилно изучените времена на глаголите от латински на български и от български на латински език (в устна или писмена форма); • да познава и използва устно или писмено при превод склоненията на изучените латински местоимения (в устна или писмена форма); • да превежда сложни изречения (изявително наклонение) от български на латински език с помощта на речник и учебни помагала чрез анализ на частите на речта и изречението (устно и/или писмено); • да образува словоформи и синтактични конструкции по зададена информация; • да разбира и познава образуването на изучени специфични синтактични конструкции и начините за предаването им на родния език; • да работи без затруднения с речник (хартиен или електронен). 	<p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да открива и коментира функциите на падежите в сложни изречения с и без помощта на български превод включително с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, таблици, учебници и учебни помагала); • да анализира различията и особеностите в структурата на простото и сложното латинско изречение в сравнение с родния и други съвременни езици; • да прави морфологичен анализ на изучените именни и глаголни форми в контекст включително с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, таблици, учебници и учебни помагала); • да прави синтактичен разбор на частите на сложното изречение; • да разграничава главно и подчинено изречение в съставни изречения; • да коментира употребата и значението на различни латински сентенции, изрази и съкращения в различни области на съвременния живот, в които те се използват; • да коментира значението на латински изречения и кратък (адаптиран или несложен оригинален) текст с оглед на културноисторическата тематика, предвидена в учебното съдържание.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тематични области	Очаквани резултати (компетентности) по трите основни умения: четене, превод, коментар	Нови знания
<p>Латински език:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Склонение на съществителните имена (IV и V склонение); • Причастия в латински език (минало страдателно и сегашно деятелно); • Граматически структури (инфинитивни конструкции); • Спрежение на глагол; • Предлози; • Думи с латински произход в българския език, свързани с предвидените в учебното съдържание езикови и културноисторически теми. <p>Римска цивилизация:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Римски пантеон и религиозни практики (молитва, жертвоприношение, предсказания), по-важни археологически свидетелства и паметници на територията на България; • Понятието „гражданин“ в Рим и в съвременето. Права и задължения; • Свободното време в Рим – понятието <i>otium</i> (Катул – поезия; Плиний Млади – епистолагафия); • Облеклото на римлянина в социален 	<p>ЧЕТЕНЕ Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да разбира функциите на думите в прости и сложни изречения според падежната им форма с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, учебници, учебни помагала); • да извлича основна информация от кратки кохерентни адаптирани текстове; • да познава значението на често използвани латински съкращения, изрази и сентенции, свързани с предвидените в учебното съдържание тематични области; • да разпознава и допълва информацията в прости и/или сложни изречения. <p>ПРЕВОД Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да сравнява латински изречения и/или по-кратки адаптирани латински текстове с техни български преводи; • да превежда правилно именни фрази от латински на български и от български на латински език (устно и/или писмено); • да превежда правилно от латински на български и/или от български на латински език изучените времена на глаголите; • да превежда и използва правилно изучените местоимения в превод от латински на български и от български на латински език; 	<p>Език:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разпознаване на склонението на съществителните имена по основни форми. Склонение на съществителните имена от IV и V склонение; • Основни форми на латинския глагол. Спрежение на глагола във времената от перфектната основа в изявително наклонение (перфект, плусквамперфект и втори футур) в деятелен и страдателен залог и в повелително наклонение; • Причастия в латинския език: минало страдателно причастие, сегашно деятелно причастие; • Перфектен инфинитив. Спрежение на спомагателния глагол <i>sum</i> и на <i>possum</i> във времената от презентната основа в изявително наклонение (имперфект и първи футур); • Инфинитивна конструкция (<i>NCI</i>). Образуване, разпознаване и начини за превод на български език; • Показателни местоимения; • Система на предлозите и техните значения; • Значение и употреба на думи от латински произход в българския език, свързани с предвидените в учебното съдържание езикови и културноисторически теми.

<p>контекст (мъже, жени, деца, роби);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бракът в Рим и в съвременното; • Частите на човешкото тяло на латински език. 	<ul style="list-style-type: none"> • да превежда прости и сложни изречения от латински на български и от български на латински език с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, речници, учебници и учебни помагала); • да образува и разпознава изучени синтактични конструкции и начините за превод на български език. <p>КОМЕНТАР Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да коментира от граматическа гледна точка употребата на падежите в прости и сложни изречения и кратки кохерентни текстове с помощта на справочни материали (онлайн ресурси, таблици, учебници и др.); • да разбира и анализира различията в структурите на изреченията в латинския и родния език на базата на превод; • да коментира контекста на употреба на съкращения, изрази, сентенции в латинския език и думи от латински произход в българския език в съвременния ежедневен живот; • да сравнява и коментира антични и съвременни социални практики включително с използване на онлайн и мултимедийни ресурси, сентенции, кратки изречения и/или кратки адаптирани текстове според предвидената в учебното съдържание тематика. 	<p>ЛЕКСИКА <i>Включват се основни лексикални единици по предвидените от програмата тематични области.</i></p> <p>Цивилизация:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Примерни понятия: <i>religio, sacer; Penates, Lares, Genius; civis; toga, tunica etc.; otium</i>; части на човешкото тяло; • Латински сентенции, изрази и съкращения, свързани с представените в учебното съдържание тематични области.
---	---	---

ПОДХОДИ И МЕТОДИ В ОБУЧЕНИЕТО

Различните граматични единици и допълнителните културноисторически теми през целия курс на обучението по латински език и цивилизация се преподават не с теоретична перспектива, а от перспектива на практическото им приложение в работата с езиковия материал или текст и в съответствие с изместването на фокуса и поставянето на ученика в центъра на образователния процес, в който учителят изпълнява ролята на модератор, а учениците изпълняват заданията си по-често в екип, отколкото индивидуално. Урочните единици се представят с илюстративен материал, приложения към текст, онлайн ресурси и мултимедийни презентации. В методиката на преподаването на латински език се прилагат и методи на преподаване на съвременните езици, включително и обратен превод от български на латински, както и разговорни елементи.

Основните елементи на отделния урок през I гимназиален етап (VIII, IX, X клас) са разясняване и представяне на граматичните методически единици включително с помощта на онлайн и мултимедийни ресурси, практически упражнения върху тях включително с помощта на онлайн и мултимедийни ресурси и прилагането на придобитите умения и наученото върху части от изреченски структури (словосъчетания), върху отделни изреченски структури или малки по обем и обозрими текстове. Фокусът е поставен върху развиването на способност у учениците да работят с езиковия материал и върху упражняването на отделните граматични единици и разбирането на връзките между тях. Интегрираното изграждане на трите езикови умения е с акцент върху превода и коментара.

Дискутираните и подложени на коментар изречения и/или текстове в I гимназиален етап на обучението по латински език и цивилизация третираат теми от ежедневиия живот на античните хора и общокултурни теми, които се преподават в сравнителна перспектива към съвременния свят и общество. Учениците опознават националната култура в контекста на европейската през призмата на античния фундамент.

ИЗВЪНКЛАСНИ ДЕЙНОСТИ

За допълване на представените културноисторически теми учениците може да посещават Националния археологически музей, Националния исторически музей и други обекти в и извън гр. София, театрални постановки или прожекции на филми на антична тематика. Организирането на „Весела олимпиада“ подпомага учениците в обучението по език и цивилизация чрез състезателни и игрови елементи в VIII клас, а в IX и X клас обучението може да се съчетава с драматични представления на антични пиеси съвместно с преподаватели и студенти от Катедрата по класическа филология на Софийския университет. Важен елемент за постигане на целите на обучението по класически езици и антична цивилизация е съвместната работа на учителите и преподавателите от Катедрата по класическа филология на СУ „Св. Климент Охридски“. Преподавателите от Катедрата по класическа филология подпомагат образователния процес, като изнасят лекции, свързани с тематиката на включените в програмата културноисторически въпроси. Част от извънкласните дейности включва и допълнителни занимания по латински език и четене на текст с цел подготовката на ученици за участия в международните състезания по превод от латински език (напр. Цицероновия конкурс в Арпино, Овидиевия конкурс в Сулмона и Хорациевия конкурс във Веноза, Италия), както и за обезпечаване на двустранното сътрудничество с Академия Вивариум новум, Рим, Италия.

МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Доколкото латинският език стои в основата на съвременната научна терминология, обучението по латински език и цивилизация в IX клас прави връзка с изучавания материал по изобразително изкуство, обществени и природни науки. Обогащаването на лексиката и осмислянето на употребата на думи с латински произход в българския език развиват усет за правилен избор на езикови форми, подходящи за конкретен контекст на родния език, и правят връзка с учебния предмет български език и литература.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове за изучаване на предмета в IX клас – 108 часа

За нови знания	до 50%	ок. 60 часа
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	до 45%	ок. 40 часа
За контрол и оценка	до 5%	ок. 8 часа

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Текущи оценки за учебен срок в:	IX клас
Устни изпитвания и/или работа в клас / домашна работа / проекти	минимум 1 оценка
Контролни работи	минимум 1 оценка
Класна работа	1 оценка